

מדינת ישראל
משרד החינוך

ארגון הלמידה – חטיבת ביניים

שנת הלימודים תשפ"ג

מסמך ארגון הלמידה מציג את הקווים המנחים, העקרונות והמשאבים העומדים לרשות בתי הספר כדי לקדם את הישגי הלומדים בהיבטים לימודיים, רגשיים וחברתיים. בשנת הלימודים תשפ"ג ארגון הלמידה עומד בסימן מתן גמישות למנהלי ביה"ס. שני צירים משלימים: הגמישות הפדגוגית והגמישות התקציבית. אלו ביחד מרחיבים את היכולת של בתי הספר להתאים באופן מיטבי את המשאבים לצרכים.

עיקרי הגמישות

- **גמישות בשיעור של כ-30% בחלוקת שעות הלימוד**
- **ניוד של 25% מהשעות בכל אחד מהאשכולות לטובת אשכול אחר.** במקרה של חצאי שעות אפשר לעגל כלפי מעלה או כלפי מטה.
- **אשכול לימודי בחירה** - סל שעות זה מיועד לטובת העשרה או לניוד השעות לתחומי הדעת השונים.
- **למידה חוצת תחומים (רב-תחומית ובין-תחומית)** – המשלבת בין תחומי הדעת.
- **מרחבי הלמידה מגוונים** – הלימודים יתקיימו במרחבים שונים.
- **הגמישות תינתן באופן שווה לכלל בתי הספר** – רמת ליווי ופיקוח דיפרנציאליים.
- **שמירה על זכויות עובדי ההוראה והיקף משרתם.**

בסיס לארגון הלמידה

1. קיימת שונות גדולה בין התלמידים, בתי הספר והקהילות, ולפיכך נדרשים התייחסות דיפרנציאלית ומתן מענים מותאמים.
2. למנהלים היכרות מעמיקה עם צורכי הלומדים והצוות החינוכי, ולהם היכולת להביא להשגת היעדים המצופים ולמימוש הגמישות באופן מיטבי.
3. משרד החינוך הגדיר את:
 - א. ההישגים המצופים, התכנים והמיומנויות הנדרשים.
 - ב. מסגרת השעות המארגנת (כפי שמוצג בטבלאות שבהמשך).למנהלי בתי הספר גמישות בחלוקת השעות באופן המותאם לצורכי בית הספר.
4. העיסוק בלמידה רגשית חברתית ובאורח חיים בריא יבוא לידי ביטוי במבנה יום הלמידה, בתוך תחומי הדעת ובהקצאת שעות ייעודיות במערכת.

5. ארגון הלמידה יביא בחשבון את ההישגים המצופים של ידע ומיומנויות בתחומי הדעת השונים וייתן מענה שיאפשר לתלמידים לעמוד בהישגים הנדרשים מהם.

פירוט רכיבי הגמישות

1. חלוקה וגמישות באשכולות

תחומי הדעת אורגנו באשכולות. לכל אחד מהאשכולות הוגדר סל השעות ותחומי הדעת שיש ללמד בו. מנהל בית הספר יוכל לבחור מתוך האשכול את היקף השעות ללימוד תחום דעת מסוים. השעות והיקפן יהיו על פי התוכנית שתגובש על ידי בית הספר, בהתאם לצרכים של התלמידים כפי שעלו מהמיפויים הלימודיים, הרגשיים והחברתיים, ובלבד שישמר לימוד כל תוכני החובה בתחומי הדעת.

- ניתנת גמישות בהקצאת השעות על ידי מנהל בית הספר:
- ניוך של השעות: הניוד יהיה עד 25% מהשעות מכל אחד מהאשכולות לטובת אשכול אחר. במקרה של חצאי שעות, אפשר לעגל כלפי מעלה או כלפי מטה, על פי שיקול דעתו של מנהל בית הספר.
- אשכול בחירה: סל השעות של אשכול זה מיועד לטובת נושאי העשרה או לניוד השעות לאשכולות או המקצועות השונים.

2. אשכול תחומי הדעת של המח"ר – מורשת חברה ורוח

כדי לעודד חיבור בין תחומים והרחבת הדעת על פי אופיו של בית הספר, תחומי הדעת של המח"ר יילמדו על פי המפתח הזה: 50% לימודי חובה על פי תוכנית הלימודים התחומית; 20% למידה פרקי בחירה מתוכנית הלימודים התחומית; 30% יחידות למידה בין-תחומיות או הרחבה לתחומי דעת הומניסטיים נוספים (כגון פילוסופיה, לימודי ארץ ישראל וכדומה). הצעות ללמידה בין-תחומית מופיעות [במרחב הפדגוגי](#). המרחב מכיל יחידות הוראה, הצעות מפמ"ר והצעות של בתי ספר שהפעילו למידה בין-תחומית.

היקף השעות התלת שנתי באשכול זה מפורט בטבלת מערכת השעות עפ"י מגזרים :

מגזר יהודי ממלכתי: 31 שעות

מגזר יהודי ממ"ד-חרדי: 20 שעות

מגזר ערבי, בדואי ודרוזי ממלכתי: 20 שעות

3. **ארגון הרכב הלומדים** (פרטני, קבוצות ומליאה) – נועד לתמוך בלמידה, בתוך התחשבות במערכות היחסים בקבוצה, בסביבת הלמידה, במאפייני התכנים ובמטרות ההוראה, ומאפשר לכל לומד להביא לידי מימוש את יכולותיו. הרכב משתנה של הלומדים מאפשר להם התנסות במסגרות קבוצתיות שונות, וכך מגביר את האפשרויות שלהם למוביליות חברתית.

- הלמידה תיעשה במגוון הרכבים, בהתאם לצורכי הלומדים מחד גיסא, ומאפייני התוכן הנלמד מאידך גיסא. דוגמאות להרכבים: למידה עצמאית/קבוצתית/מליאה, למידה כיתתית/שכבתית, למידה בקבוצות דו־גיליות/רב־גיליות, בקבוצות הומוגניות משתנות, בקבוצות הטרוגניות ועוד.
- אפשר לבנות מערכת שונה לכל כיתה או קבוצה, בהתאם לצורכי התלמידים.

4. **ארגון מרחב הלמידה** – למידה מתרחשת בכל מקום ובכל זמן, ועל כן ארגון סביבת הלמידה הוא כלי בידי צוותי חינוך, שבאמצעותו הם יכולים, בין היתר, לאפשר מימוש יכולות הלומדים, לתרום להסרת חסמים, לקדם הוגנות ורלוונטיות. מרחבי הלמידה מתקיימים בסביבות פורמליות ובמעבדות, בסביבות בלתי פורמליות, מקוונות, פנים אל פנים וכדומה.

- ניתנת אפשרות ללמוד במרחבים מגוונים, כולל מבית התלמיד, עד 20% משעות הלימוד השבועיות (עד שבע שעות לימוד בשבוע). מודל זה יותאם לצורכי הלמידה של התלמיד ויוטמע בשיח משותף עם ההורים. אפשרות זו מותנית ב:

- פעילות בית הספר במשך שישה ימים בשבוע
- קיומם של אמצעי קצה לתלמיד
- סביבה תומכת ללמידה מרחוק

מודל זה יאפשר לבית הספר לפתח לומד עצמאי, להטמיע למידה חדשנית, ללמד בקבוצות קטנות יותר ולהעמיק את הקשר האישי עם התלמידים.

5. **ארגון זמן הלמידה** - נועד לשרת את מטרות ההוראה, מאפייני התכנים, מאפייני הלומדים והיחס המיטבי בין לימודי חובה ללימודי בחירה. מערכת השעות תאפשר לכל לומד להתנסות במגוון הזדמנויות בתוך יצירת יציבות ועקביות. יחידות הזמן יותאמו לצרכים ולמטרות והן אינן חייבות להיות אחידות באורכן. במערכת השעות מומלץ לשלב יחידות זמן המקדמות למידה חוצת תחומי הדעת (למידה רב־תחומית ובין־תחומית).

הערכה

לרשות בתי הספר עומדים:

- א. קישור למסמך ובו הישגים המצופים בתחומי הדעת.
- ב. מגוון כלים פנימיים אשר פותחו על ידי הרשות הארצית למדידה והערכה (ראמ"ה) והותאמו לתוכניות הלימודים. להלן קישור לכלי הערכה פנימיים ולפריסת הכלים הקיימים לפי כיתות.
- ג. הכלים יאפשרו לבתי הספר לערוך באמצעותם ניטור של הפערים ולגבש בעבור התלמידים את המענים הרגשיים, החברתיים והלימודיים.

ד. במהלך תשפ"ג יפותחו משימות מלוות למקצועות המח"ר שיאפשרו לבתי הספר לבחון את התקדמות התלמידים והשגת היעדים הלימודיים מבחינת ידע ומיומנויות בתחומי הדעת השונים.

הנחיות לבניית מערכת השעות

1. יש ללמד את כל תחומי הדעת בהתאם לתכנון התלת־שנתי.
2. לימוד מקצועות היסוד (המסומנים **בכחול** בטבלאות) יתבצע כל שבוע, כל השנה ובכל שכבות הגיל. את יתר תחומי דעת אפשר ללמד במיקוד זמן (מחצית שנה, שליש שנה, אחר).
3. שמירה על שעות אורך שבועיות מחייבות.
4. תחומי הדעת של המח"ר (אזרחות, היסטוריה, תנ"ך, ספרות, תרבות יהודית ישראלית וגאוגרפיה, אדם וסביבה) יילמדו בהיקף 31 שעות במהלך שלש שנים.
5. שמירה על זכויות של עובדי ההוראה והיקף משרתם.
6. תוכנית העבודה הבית ספרית תוצג בוועדה המלווה.

מערכת השעות במגזר הממלכתי-יהודי

אשכול	מקצוע	סך הכול שעות בשלוש שנים
שעות אורך		108
שפת אם	שפת אם עברית	9
מורשת חברה ורוח	תנ"ך	31
	אזרחות	
	תרבות יהודית ישראלית	
	ספרות	
	היסטוריה	
	גאוגרפיה	
חינוך ואורח חיים בריא	חינוך גופני	12
	שעת חינוך	
מתמטיקה, מדע וטכנולוגיה	מתמטיקה	15
	מדע וטכנולוגיה	14
שפות	אנגלית	12
	ערבית או צרפתית	6+3*
בחירה והעשרה	תחום/נושא נוסף לבחירה - אומנות חזותית, מוזיקה, תיאטרון, מחול, אומנות הקולנוע והמדיה, קוד ורובוטיקה, חינוך פיננסי ועוד.	9

• [חזר מנכ"ל תשס"ט 8/א סעיף 3.1-36](#) תוכנית היסוד (הליבה) לחטיבות הביניים בחינוך העל-יסודי עדיין בתוקף, להוציא הטבלאות ב"5.3-5.6 המתעדכנות במתנ"ה מזמן לזמן.

• [הקצאת שעות הבסיס בחטיבת הביניים](#) משתנה בהתאם למדדים של גודל כיתה.

*תוספת שעות לסלים מוקצים על ידי המטה (לקבלת שעת תקן נוספת לשפה זרה: צרפתית/ערבית יש להגיש בקשה).

מערכת השעות בחמ"ד

אשכול	מקצוע	סך הכול שעות בשלוש שנים
שעות אורך		108
שפת אם	שפת אם עברית	9
מקצועות קודש	תנ"ך	11
	תורה שבעל פה	
מורשת חברה ורוח	אזרחות	20
	ספרות	
	היסטוריה	
	גאוגרפיה	
חינוך ואורח חיים בריא	חינוך גופני	12
	שעת חינוך	
מתמטיקה, מדע וטכנולוגיה	מתמטיקה	15
	מדע וטכנולוגיה	14
שפות	אנגלית	12
	ערבית או צרפתית	6+3*
בחירה והעשרה	תחום/נושא נוסף לבחירה - אומנות חזותית, מוזיקה, תיאטרון, מחול, אומנות הקולנוע והמדיה, קוד ורובוטיקה, חינוך פיננסי ועוד.	9

- [חוזר מנכ"ל תשס"ט 8/א סעיף 3.1-3.6](#) תוכנית היסוד (הליבה) לחטיבות הביניים בחינוך העל-יסודי עדיין בתוקף, להוציא הטבלאות ב"5.3-5.6 המתעדכנות במתנ"ה מזמן לזמן.
 - [הקצאת שעות הבסיס בחטיבת הביניים](#) משתנה בהתאם למדדים של גודל כיתה.
- *תוספת שעות לסלים מוקצים על ידי המטה (לקבלת שעת תקן נוספת לשפה זרה: צרפתית/ערבית יש להגיש בקשה).

מערכת השעות במגזר הערבי והבדואי

אשכול	מקצוע	סך הכול שעות בשלוש שנים
שעות אורך		108
שפת אם	שפה וספרות ערבית	15
מורשת חברה ורוח	תרבות ומורשת דת	20
	אזרחות	
	היסטוריה	
	גאוגרפיה	
חינוך ואורח חיים בריא	חינוך גופני	12
	שעת חינוך	
מתמטיקה, מדע וטכנולוגיה	מתמטיקה	15
	מדע וטכנולוגיה	14
עברית	עברית לערבים	15
שפה זרה	אנגלית	12
בחירה והעשרה	תחום/נושא נוסף לבחירה - אומנות חזותית, מוזיקה, תיאטרון, מחול, אומנות הקולנוע והמדיה, קוד ורובוטיקה, חינוך פיננסי ועוד.	5

- [חזר מנכ"ל תשס"ט 8/א סעיף 3.1-36](#) תוכנית היסוד (הליבה) לחטיבות הביניים בחינוך העל-יסודי עדיין בתוקף, להוציא הטבלאות ב-5.3-5.6 המתעדכנות במתנ"ה מזמן לזמן.
- [הקצאת שעות הבסיס בחטיבת הביניים](#) משתנה בהתאם למדדים של גודל כיתה.

מערכת השעות במגזר הדרוזי

אשכול	מקצוע	סך הכול שעות בשלוש שנים
שעות אורך		108
שפת אם	שפה וספרות ערבית לדרוזים	15
מורשת חברה ורוח	תרבות ומורשת דת	20
	אזרחות	
	היסטוריה	
	גאוגרפיה	
חינוך ואורח חיים בריא	חינוך גופני	12
	שעת חינוך	
מתמטיקה, מדע וטכנולוגיה	מתמטיקה	15
	מדע וטכנולוגיה	14
	עברית לדרוזים	15
עברית		
שפה זרה	אנגלית	12
בחירה והעשרה	תחום/נושא נוסף לבחירה - אומנות חזותית, מוזיקה, תיאטרון, מחול, אומנות הקולנוע והמדיה, קוד ורובוטיקה, חינוך פיננסי ועוד.	5

- [חזר מנכ"ל תשס"ט 8/א סעיף 3.1-36](#) תוכנית היסוד (הליבה) לחטיבות הביניים בחינוך העל-יסודי עדיין בתוקף, להוציא הטבלאות ב-5.3-5.6 המתעדכנות במתנ"ה מזמן לזמן.
- [הקצאת שעות הבסיס בחטיבת הביניים](#) משתנה בהתאם למדדים של גודל כיתה.